

СЕКЦІЯ 2. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ

УДК 32.02-053.6(430)

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2019-89-4>**ФОРМИ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ НІМЕЦЧИНИ
ДО ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ КРАЇНИ**

Павловська Любов Іванівна,
старший викладач факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Pavlovska_L_I@i.ua
orcid.org/0000-0002-1496-9248

У статті розглядаються особливості політичної участі німецької молоді, зокрема, відомості, отримані за результатами досліджень молодіжних питань. Розробка молодіжної політики в Німеччині відбувається на різних рівнях. Співпраця між державними та недержавними установами та організаціями визначається принципом субсидіарності. Цей принцип полягає в тому, що центральні органи влади виконують лише ті завдання, які не можуть виконувати люди чи організації на місцевому рівні. Керівним принципом такого політичного підходу є активна участь молоді. Останнім досягненням Німеччини в рамках цієї стратегії є розробка так званої «молодіжної перевірки» (Jugendcheck), яка служить для оцінки впливу національного законодавства на життя молоді. «Молодіжна перевірка» також служить для того, щоб перевірити, чи залучені молоді люди до демократичних процедур та розвитку громадських проєктів та як саме. Ще одне питання в політиці Німеччини – інтеграція та підтримка молодих біженців. Молодим людям, яким не вистачає вищої освітньої та професійної кваліфікації, загрожує ризик бути ізольованими не лише професійно та фінансово, але й політично, оскільки їм не вистачає політичних навичок, необхідних для утвердження своїх політичних вимог і тому, що вони меншою мірою використовують свої політичні права. Інтернет дає змогу прискорити і розширити політичну діяльність молоді. Залучення всіх засобів масової інформації та форм спілкування швидко та безпосередньо призводить не лише до збільшення обсягу інформації, спілкування та участі, але й до нового рівня якості у соціальній взаємодії. Розвиток навичок та певних характеристик особистості також гарантує позитивну соціальну інтеграцію у світ дорослих у складних та змінених сучасних соціальних умовах. Молоді люди з вищим рівнем освіти та політичної участі частіше за інших використовують можливості для прийняття демократичних політичних рішень.

З упевненістю можна сказати, що всі форми політичної участі, починаючи з простого голосування і закінчуючи більш складними заходами, такими як робота в політичних партіях, набувають додаткового розвитку та поширення із зростанням рівня освіти людини. Вивчення досвіду політичної участі молоді в інших країнах може стати джерелом для інноваційних ідей щодо виховання громадянської ідентичності у молоді.

Ключові слова: молодь, Німеччина, політична участь, Молодіжна стратегія, залучення.

**FORMS OF ATTRACTING GERMAN YOUTH
IN THE POLITICAL LIFE OF THE COUNTRY**

Pavlovska Liubov Ivanivna,
Senior lecturer in Linguistics Department
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
Pavlovska_L_I@i.ua

orcid.org/0000-0002-1496-9248

The article deals with the features of political participation of German youth, in particular, information obtained from the results of studies of youth issues. Youth policy-making in Germany takes place at different levels. The cooperation between public and non-public institutions and organizations is determined by the principle of subsidiarity. The principle of subsidiarity is that a central authority performs only those tasks that cannot be executed by a person or organization at a local level. The guiding principle of this policy approach is the active participation of young people. The latest achievement in Germany as part of this strategy

is the development of a so-called «youth check» (Jugendcheck), that serves to assess the impact of national legislation on the life of young people. «Youth check» also serves to examine if and how young people were involved in the democratic procedures and the development of public projects. Another issue in the Germany's policies is the integration and support of young refugees. Young people lacking higher educational and professional qualifications run the danger of being isolated not only professionally and financially, but also politically, because they lack the political skills necessary to assert their political demands and because they use their political rights to a lesser extent. The Internet enables the acceleration and expansion of political activities of young people. The attraction of all media and forms of communication quickly and directly not only leads to a larger amount of information, communication and participation but also to a new level of quality in social interaction. The development of skills and certain personality characteristics also guarantees a positive social integration into the adult world under difficult and changed present social conditions. Young people with higher levels of education and political involvement tend to use opportunities for democratic political decision-making more frequently than others. It is safe to say that all forms of political participation, from the simple act of voting to time-consuming activities such as working for political parties, increase with the level of a person's education. The study of the experience of policy participation of young people in other countries can be a good source for innovative ideas for educating civic identities in youth.

Key words: youth, Germany, political participation, Youth Strategy, engaging.

Вступ. На даний момент набуває особливої важливості дослідження політичної участі молоді, адже Україна впевнено рухається шляхом активізації участі та залучення широкого кола суб'єктів громадянського суспільства до суспільно-політичного життя. У реалізації названих завдань провідна роль належить молоді. Доречним в даній ситуації при вирішенні проблем та питань, пов'язаних із зміною відношення до політики та залученням до розв'язання задач із збереження та зміцнення існуючої в державі системи громадських відносин, є ознайомлення з досвідом розвинутих країн, зокрема, Німеччини, напрацьованим ними в цій сфері.

За останні кілька десятиліть відношення громадян до політики кардинально змінилося. Ця зміна стала результатом нових політичних орієнтацій і мотиваційних факторів молодих людей Німеччини. З часом зміна у відношенні до політики дедалі поширювалась на все більшу частину населення, оскільки відбувається закономірна заміна старшого покоління. Молоді люди сьогодні формують свою власну думку з політичних питань і з меншою ймовірністю покладаються на традиційні партійні об'єднання. Натомість вони більше орієнтуються на групи однолітків та на медійні засоби, якими вони зазвичай користуються. Водночас певною мірою зменшилась їх готовність приймати політичні рішення. На сьогодні легше відбувається мобілізація молоді для будь-яких протестних рухів, на відміну від мобілізації молоді політичними партіями для досягнення своїх цілей. Отже протестні рухи конкурують з політичними партіями за підтримку та активну участь молоді. Опитування молоді Німецьким інститутом молоді (DJI), проведене у 2003 році, виявило, що участь в демонстраціях зростає з віком: 24% підлітків у віці від 16 до

17 років повідомили, що вони вже брали участь в демонстраціях, в той час як доля осіб у віці від 18 до 29 років склала 34%. Пізніше, у 2009 році, подібне опитування виявило подальше збільшення долі осіб у віці від 18 до 29 років – до 43%. Лише менша кількість молодих учасників схвалювала незаконні дії і політичне насильство, проте готовність брати участь в політичному протесті, включаючи акти громадянської непокорності, є значною. Сучасне молоде покоління схильне без вагань долучатись до таких способів участі. Вплив, мобілізуючий до участі у масових протестах, можуть мати як протести проти конкретних проєктів, так і проти абстрактних політичних проєктів, проти обмежень громадянських свобод або проти воєнних дій.

Метою статті є аналіз сучасних особливостей політичної участі молоді Німеччини з огляду на суто німецькі ініціативи, а також на останні Молодіжні стратегії ЄС, дослідження участі молоді в політичному житті Німеччини, ставлення молодих людей сучасної Німеччини до подій в країні та світі.

Теоретичне обґрунтування проблеми. Питання залучення молоді до громадської діяльності, правовий захист молодих людей, соціальний та особистий розвиток молоді завжди є актуальними. Паралельно з диференціацією партійних систем і більш вираженою схильністю до змін за останні кілька десятиліть участь молоді Німеччини у виборах також скоротилася. Однак це не пов'язано з тим, що молоді люди байдужі до виборів. Переважна більшість молоді вважає, що вибори потрібні. Натомість у Німеччині все рідше згадується думка, що участь у виборах є очевидним громадянським обов'язком. Членство у традиційних асоціаціях та політичних партіях, а також у профспілках та релігійних організаціях також сьогодні різко скорочується. Значне

зростання кількості «нових громадських рухів», а також створення нових об'єднань різко погіршили положення класичних великих організацій та створених об'єднань у конкурентній боротьбі. У 2009 році близько 17 відсотків вікової групи від 13 до 32 років брали участь в таких неформальних групах. Оскільки більшість груп, що входять в «нові громадські рухи», також переслідують політичні цілі, це означає, що сьогорішнє молоде покоління Німеччини, ймовірно, більш політично активне, ніж попередні покоління. Тому не втрачає актуальність питання розробки урядом Німеччини молодіжної політики у сенсі таких відмінностей та подібностей, та дослідження політичної участі молоді. За останні десятиліття визначення молодіжної фази зазнало значних змін. Як пише у своїй статті Мартіна Гілле, «молоді люди стають все більш дефіцитним товаром через демографічне старіння німецького суспільства». (Hoffmann-Lange, Gille, 2013). На думку Лутца Штроппе тепер відсутні класичні вікові обмеження: типова поведінка молодих людей, ставлення до них як до молоді з'являються раніше, а критерії для виходу з молодіжної фази (переїзд від батьків, економічна самодостатність, одруження та створення сім'ї) стали менш важливими та характеризуються збільшеним віком (Stroppe, 2011). Навчальна дистанція, соціальні умови та міграційний фон відіграють таку ж важливу роль, як особисті диспозиції та гендерні ролі. Молоді люди хочуть бути соціально залученими і переслідують свої власні інтереси. Вони бажають бути почутими і мати можливість говорити у суспільстві. Молодіжна політика повинна створювати відповідні умови для того, щоб молоді люди могли використовувати свій потенціал розвитку.

Youth Wiki (Молодіжна Wiki) – це онлайн-платформа, яка представляє інформацію про молодіжну політику європейських країн). Основна мета Youth Wiki – підтримка заснованої на фактах європейської співпраці в області молоді. Це досягається шляхом надання інформації про національну політику на підтримку молоді. У звіті «Молодіжна політика у Німеччині» розглядаються такі важливі сторони молодіжної політики, як керування молодіжною політикою, волонтерська діяльність, зайнятість та підприємництво, соціальна інтеграція, участь (залученість), навчання та освіта, здоров'я та добробут, творчість та культура (Youth Wiki national description, 2017). Докладність розгляду окремих аспектів свідчить про зацікавленість європейської спільноти у підтримці молодіжної політики як на загальноєвропейському рівні, так і з огляду на осо-

бливості молодіжної політики окремих країн, зокрема, Німеччини. У звіті зазначено, що офіційним документом щодо потреб та/або прав молоді та молодіжних питань є Соціальний кодекс, Книга VIII – Закон про допомогу дітям та молоді [Sozialgesetzbuch Achte Buch Kinder- und Jugendhilfe, SGB VIII], федеральний закон (KJHG), який набув чинності у січні 1991 р. Формування молодіжної політики відбувається на різних рівнях. На національному рівні (Bundes) за молодіжну політику відповідає Федеральне міністерство у справах сім'ї, літніх громадян, жінок та молоді (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, BMFSFJ). Співпраця між державними та недержавними установами та організаціями визначається принципом субсидіарності. Цей принцип говорить про те, що центральний орган виконує лише ті завдання, які не може виконувати людина, група чи організація на локальному (місцевому) рівні. На регіональному рівні (Länder) міністерства, що відповідають за питання молоді, та молодіжні бюро, ініціюють, сприяють та розвивають дитячу та молодіжну політику та послуги. Міністерства співпрацюють та координують свою роботу через Конференцію міністрів у справах молоді та сім'ї (Jugend- und Familienministerkonferenz, JMFK). На місцевому рівні планують та фінансують послуги у справах дітей та молоді міста та муніципалітети зі своїми молодіжними бюро. Молодіжна стратегія «Дії для орієнтованого на молодь суспільства» (Handeln für eine jugendgerechte Gesellschaft), запроваджена BMFSFJ у 2015 році та орієнтована на молодих людей віком від 12 до 27 років, надає центрального значення цій віковій групі. Останнім досягненням у рамках цієї стратегії є розробка так званої молодіжної перевірки (Jugendcheck), інструменту, який служить для оцінки впливу національного законодавства на життя молоді. Він також служить для вивчення того, як здійснюється залучення молоді до процедур та розробки громадських проєктів. Додатковим важливим питанням молодіжної політики є інтеграція та підтримка молодих біженців (Youth policies in Germany, 2017). Особливості виховання політичної участі молоді є перспективною тематикою для досліджень (Дабаган, Павловська, 2019). Саме молоді люди, зокрема студенти, складають категорію, вивчення якої дозволяє розробляти прогнози майбутнього стану суспільної свідомості.

Методологія та методи. Дії, що вживаються соціальною спільнотою, окремими громадянами з метою вплинути на державну політику, управління державними

справами або на вибір політичних лідерів на будь-якому рівні політичної влади, місцевому чи загальнонаціональному, тобто, політична участь, охоплюють велику кількість проблем. Необхідною умовою якісного вирішення таких проблем є належне та правильне їх усвідомлення, включно, відповідне формулювання. Для розв'язання цього важливого завдання потрібні спеціальні підходи та методи. Важливою проблемою є розвиток методології виявлення та аналізу особливостей політичної участі молоді. Кількість питань, пов'язаних з цією проблемою, говорить про наявність проблемного поля в цій сфері. Це проблемне поле доцільно розглядати як систему, що потребує доповнень. Дана робота виконана для виділення та узагальнення типових елементів проблемного поля в контексті сучасних теорій політичної участі з урахуванням різних методологічних підходів до аналізу та класифікації проблеми. В основу методології дослідження покладені загальнотеоретичні й спеціальні методи наукового пізнання, принципи і підходи щодо визначення проблеми, аналізу сутності, змісту і форм реалізації органами влади Німеччини молодіжної політики. Для вирішення поставлених завдань був здійснений огляд вітчизняних та зарубіжних наукових публікацій за обраною тематикою, що дало змогу з'ясувати та запропонувати методичні підходи до аналізу стану політичної участі.

Результати та дискусії. Прискорення та консолідація навчальних біографій та складніші вимоги до подолання повсякденного життя зачіпають усіх молодих людей. Нові засоби масової інформації, зокрема, Інтернет, відіграють все більш важливу роль у формуванні внутрішнього світогляду молодих людей. Можливість віртуального спілкування все частіше визначають контакти з друзями і зовнішнім світом, впливають на проведення вільного часу і на природу та довіру спілкування. Також зміцнюється їх місце в якості важливого інструменту соціальної прихильності та політичної участі. Зростає роль оновленого молодіжного співробітництва ЄС, з'являються нові способи ведення діалогу з молоддю. Сучасні проблеми виховання студентської молоді, зокрема, формування політичної та правової культури особистості, потребують вирішення за допомогою наукових досліджень. У Німеччині сьогодні живе більше 16 мільйонів людей у віці до 20 років, до 2020 року їх кількість становитиме менше 14 мільйонів, тоді як за прогнозами до 2050 року їх кількість продовжуватиме знижуватися. Водночас збільшується кількість молоді з мігрантським походженням. Не зважаючи на те,

що ситуація, яка склалася, начебто мала б бути корисною для навчання та отримання роботи, багато молодих людей вважають перехід до самостійного життя періодом невпевненості. Хороша освіта та відповідна професійна підготовка на сьогодні не можуть гарантувати надійність та стабільність трудової біографії. За останні роки молоді люди зіткнулись з неочікуваними подіями, серед яких: зменшення народжуваності з одночасним збільшенням іммігрантської молоді, скорочені курси навчання, а також інформаційні технології, які проникли до всіх сфер життя, глобалізація політики, засобів масової інформації та економіки та інші фактори. Для адекватного розглядання цих питань потрібна відповідна молодіжна політика, яка буде здатна вирішити проблеми молоді. Федеральний уряд Німеччини визнає необхідність та важливість роботи з молоддю. В Німеччині відповідальність за молодіжну політику несе Федеральне міністерство у справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді (нім. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, BMFSFJ). Як приклад успішного діалогу з молоддю можна згадати Дні молодіжної політики (BMFSFJ, 2019), що були проведені у травні 2019 року в Берліні. Депутати від усіх земель Німеччини у співпраці із представниками різних міністерств розробили рекомендації до молодіжної стратегії федерального уряду (Handlungsempfehlungen., 2019). Двадцять рекомендацій стосувались питань соціального захисту молоді, співпраці з адміністрацією, політиками та об'єднаннями з метою безпосереднього залучення молоді до реалізації молодіжної стратегії федерального уряду, зміцнення європейської згуртованості, загальнонаціональної стандартизації системи освіти та прийняття федеральним урядом фінансової відповідальності за систему освіти Німеччини, загальноєвропейської валідації та визнання (освітніх) кваліфікацій як частини європейських соціальних стандартів, створення із регулярним функціонуванням Федерального молодіжного парламенту з активними та пасивними виборчими правами для молодих людей у віці від 14 до 27 років, з правом на відповідні запити та законодавчі ініціативи до Бундестагу, з правом виступати та доповідати в Бундестазі, а також із наданням відповідних фінансових забезпечень та наставників та ін. Також були прийняті рекомендації щодо підтримки відкритості та прозорості, посилення демократії, незалежних ЗМІ. За результатами заходу було підтверджено, що молодь виявляє зацікавлення та допитливість також до роботи галузей промисловості, невпинно слідкує за технічним прогресом та бажає втілювати в життя новітні технології та сучасні

технічні рішення. У документі наочно представлені особливості сприйняття проблем сучасності молоддю Німеччини, ставлення молоді до подій в країні та світі та прагнення брати участь у розбудові майбутнього Німеччини (Дабагян, Павловська, 2019).

Для багатьох молодих людей Інтернет є незамінним засобом повсякденного спілкування та інформації. На перший погляд, він навряд чи використовується для політичної діяльності. Однак, використовуючи розширену концепцію політичної участі, стає зрозуміло, що Інтернет також відіграє важливу роль для молоді. Інтернет дозволяє прискорити і розширити політичну діяльність. Зміни, які Інтернет викликав у всіх сферах суспільного життя, є настільки глибокі, що не лише зв'язують та поєднують різні раніше відомі засоби масової інформації, але й інтегрують форми спілкування, які раніше були окремими (Schmidt, 2017). Соціальні мережі, такі як Facebook, дозволяють спілкуватися з близькими друзями, поширювати думки, розробляти творчі мистецькі заходи, організовувати групові заходи та брати участь в заходах засобів масової інформації всього світу. Безпосереднє спілкування з політиками через Twitter, обмін думками на політичних форумах або участь в онлайн-петиціях дозволяють молодим людям брати безпосередню участь в політичному процесі. Інтеграція всіх засобів масової інформації та всіх форм комунікації і, перш за все, можливість швидкої і безпосередньої особистої участі не тільки призводить до більшої кількості інформації, комунікації та участі, але також до нової якості соціальної взаємодії. Наприклад, петиції до Бундестагу Німеччини не є новою формою політичної участі, але при відповідній підтримці вони отримують нове вплив у своїй онлайн-версії (Sass, 2013). Таким чином, нові засоби масової інформації також відкривають нові можливості для дій і просторів дій для молодих людей, можливості, які не знали попередні покоління. Використання Інтернету не обов'язково веде до більш активної участі в політичному житті. Відповідні дослідження підтверджують важливість мережі як місця для спілкування, розваг, а також інформації для молодих людей, проте рідше як інструменту для участі в політичному житті більшості молодих людей. Згідно з результатами дослідження, проведеного дослідницькою асоціацією DJI / TU Dortmund, про важливість Інтернету для участі молоді в політичному житті, тільки 9 відсотків опитаних у віці від 13 до 20 років використовували Інтернет для політичної діяльності. Онлайн-дослідження ARD / ZDF 2012 також приходить до аналогічних висновків і називає «Мережу поколінь» (Generation Netz) «міфом». Серед можливих

варіантів участі, пов'язаної з Інтернетом: участь в онлайн-вих комунікаційних просторах, використання Інтернету як інструменту для участі (Schmidt, 2017). Навіть віртуальна участь в типових мережевих комунікаційних структурах зазвичай має основу в реальному світі. Участь в Інтернеті може означати участь в розробці технологій або контенту, а також в області мережевої політики. Розуміння політичної соціалізації як процесу, в якому молоді люди безперервно використовують свій життєвий світ, претендують на свою частку в світі і набувають місця, які можуть бути реальними або віртуальними, потребує того, щоб майбутні дослідження політичної соціалізації відбувались, зокрема, з використанням Інтернету. Є очевидним, що Інтернет пропонує молоді багато можливостей долучитися чи активізувати інших.

22 травня 2018 року в Брюсселі Європейська Комісія представила Раді для схвалення нову Молодіжну стратегію ЄС на 2019–2027 рр. із змінами, запропонованими під час конференції молоді ЄС у квітні 2018 року (EU Council, 2018). Рада також прийняла робочий план на 2019–2021 роки із врахуванням запропонованих заходів. Стратегія сприятиме зміцненню зв'язків між ЄС та молоддю через інклюзивні та цифрові способи діалогу, забезпечить ефективні результати через цілеспрямовані пріоритети та дії та забезпечить більш ефективну структуру для збирання та передачі ідей молоді, а також обміну інформацією про дії, вжиті на користь молоді. На підставах резолюції Ради від 26 листопада 2018 року основою для впровадження молодіжної політики ЄС є Молодіжна стратегія ЄС на 2019–2027 роки, яка спрямована на поліпшення співробітництва між політичними сферами, зокрема через молодіжного координатора ЄС; надання молоді права голосу у формуванні політики ЄС; контроль витрат ЄС на молодь; початок нового та більш інклюзивного молодіжного діалогу в ЄС; сприяння мобільності волонтерства та єдності; здійснення програми для молоді з метою поширення визнання неформального навчання; зміцнення зв'язку між молодіжною політикою ЄС та відповідними програмами ЄС. У Стратегії визнається, що молодь схильна уникати традиційних форм участі. Молодь, яка знаходиться під ризиком соціальної ізоляції, не бере участі у будь-яких заходах. Отже пропонується докладати всіх зусиль, щоб зробити участь молодих людей реальною, для їх же користі, спілкуватися з молодими людьми «доступними їм способами, за каналами, яким вони віддають перевагу (такими, як соціальні мережі).

Висновки за результатами дослідження і перспективи подальших досліджень. Більшість молодих людей підтримує вве-

дення конкретних демократичних інститутів, таких як народні ініціативи, референдуми або громадянські форуми. Вони схильні використовувати такі нові можливості для прямого демократичного прийняття політичних рішень в кожному конкретному випадку. Молоді люди з більш високим рівнем формальної освіти і політичною активністю користуються правами політичної участі частіше, ніж інші. Як правило, всі форми політичної участі, починаючи з простого голосування і закінчуючи більш складними, систематичними заходами, такими як робота в політичних партіях, набувають додаткового розвитку та поширення із зростанням рівня формальної освіти людини. Поточні дослідження показують, що молоді люди в Німеччині активно цікавляться глобальними питаннями та проблемами. Вони займаються питаннями екології, миротворчою роботою та політикою розвитку. Залучення молоді до світових справ заохочується на національному та міжнародному рівнях різними способами, або через консультаційні процеси, наприклад, молодіжні конференції або діалогові платформи або участь у міжнародних конференціях та молодіжних самітах. Можна зробити висновок, що на сьогоднішній день в Німеччині ведеться активна робота з молоддю, відбувається розвиток та впровадження європейських молодіжних програм, вивчення ситуації в молодіжній сфері. Позитивним результатом розвитку молодіжної політики є досягнення можливостей ведення діалогів з молоддю, як за допомогою он-лайн опитувань та представництв в Інтернеті, так і шляхом організації тематичних заходів, зустрічей, конференцій. Завдяки наявності альтернативних молодіжних стратегій та програм, молодіжних утворень та організацій, які мають прогресивні цілі та орієнтири їх втілення, існують додаткові можливості вибору. Вивчення досвіду Німеччини в сфері молодіжної політики, формуванні та вихованні політичної участі молоді з подальшим переосмисленням та використанням технологій та методів роботи з молоддю є актуальним завданням. Перспективним для подальшого дослідження проблеми є вивчення запроваджених Німеччиною Інтернет-методів для стійкої інтеграції участі молоді в громадах шляхом моніторингу та підтримки процесу за допомогою онлайн-інструментів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Hoffmann-Lange U., Gille M. (2013) The Transformation of Youth. *DJI Impulse: Jugend und Politik*. 3/2013. Vol. 103, P. 4-8.

2. Stroppe L. Eine Eigenständige Jugendpolitik für Deutschland. *Forum Jugendhilfe*. Heft 4/ 2011, S. 5-9.

3. Handeln für eine jugendgerechte Gesellschaft. Die Jugendstrategie 2015-2018/ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. 2017. 2. Auflage. 84 S.

4. Handlungsempfehlungen für die Jugendstrategie der Bundesregierung. 10-12. Mai 2019. URL: <https://jugendpresse.de/jugendpolitiktage/jugendpolitiktage-2019/ergebnisse-der-jugendpolitiktage-2019/> (дата звернення 10.10.2019).

5. Youth Wiki national description. Youth policies in Germany – 2017. URL: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/sites/youthwiki/files/gdlgermany.pdf> (дата звернення: 10.10.2019).

6. Schmidt, J. (2017). Das neue Netz. Merkmale, Praktiken und Folgen des Web 2.0. Köln: Halem.

7. Sass, E. (2013). Mit dem Internet Politik gestalten. *DJI Impulse: Jugend und Politik*. 3/2013. Vol. 103, P. 23-26.

8. Дабагян, І. М., Павловська, Л. І. (2019). Сучасна молодіжна політика в Європі (на прикладі Німеччини). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2/2019. Том 30 (69). Ч. 2. С. 140-145.

REFERENCES:

1. Hoffmann-Lange U., Gille M. (2013) The Transformation of Youth. *DJI Impulse: Jugend und Politik*. 3/2013. Vol. 103, P. 4-8.

2. Stroppe L. (2011). Eine Eigenständige Jugendpolitik für Deutschland [An independent youth policy for Germany]. *Forum Jugendhilfe*. Vol. 4. S. 5-9.

3. Handeln für eine jugendgerechte Gesellschaft. Die Jugendstrategie 2015-2018 [Acting for a youthful society. The Youth Strategy 2015-2018]. (2017). Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend [Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth]. Edition 2. 84 S. (in German)

4. Handlungsempfehlungen für die Jugendstrategie der Bundesregierung [Recommendations for the youth strategy of the Federal Government]. (2019). Retrieved from: <https://jugendpresse.de/jugendpolitiktage/jugendpolitiktage-2019/ergebnisse-der-jugendpolitiktage-2019/> (accessed: 22.05.2019). (in German)

5. Youth Wiki national description. Youth policies in Germany – 2017. URL: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/sites/youthwiki/files/gdlgermany.pdf> (accessed: 12.10.2019).

6. Schmidt, J. (2017). Das neue Netz. Merkmale, Praktiken und Folgen des Web 2.0 [The new network. Features, practices and consequences of Web 2.0]. Köln: Halem. (in German)

7. Sass, E. (2013). Mit dem Internet Politik gestalten [Shaping politics with the Internet]. *DJI Impulse: Jugend und Politik*. 3/2013. Vol. 103, P. 23-26. (in German)

8. Dabagyan, I.M., Pavlovskaya, L.I. (2019). Suchasna molodizhna polityka v Yevropi (na prykladi Nimechchyny) [Contemporary youth policy in Europe (case study – Germany)]. *Scientific notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Social Communications*. 2/2019. Vol. 30 (69). P. 2. P. 140-145.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2019.

The article was received 25 October 2019.